

Lesbiska attityder och *Det andra könet*

Den lesbiska kvinnan

*väljer själv sin sexuella inriktning, säger Simone de Beauvoir i *Det andra könet*.*

Claudia Card diskuterar här denna tanke: betoningen av det egna ansvaret är viktig, menar hon, men tyvärr underlåter

Simone de Beauvoir att dra de naturliga konsekvenserna av sitt påstående när det gäller heterosexualiteten

I kapitlet om lesbiskhet i *De andra könet* hävdar Simone de Beauvoir att homosexualitet varken är någon medveten perversion eller något fysiologiskt, psykologiskt eller ekonomiskt förutbestämt öde, utan snarare "en attityd som har valts i en viss situation-det vill säga någonting som både är motiverat och fritt antaget" (de Beauvoir 1969:424).¹ Det här valet, vidhåller hon, måste bedömas utifrån sin autenticitet och kan vara "ett sätt att fly" från sin situation eller "ett sätt att påta sig den" (s 406).²

Vad betyder dessa påståenden? Vad innebär de? Hur mycket sanning finns det i dem? Är verklighetsflykten, oförmågan att ta ansvar för sig själv en sannolik risk för den lesbiska kvinnan. Finns det något annat sätt att bedöma ett lesbiskt förhållningssätt?

Det ligger mycket sanning i de Beauvoirs åsikter om vad homosexualitet är. Hennes stämmer väl med den moderna radikala lesbiska ståndpunkten att man kan ta ansvar för sin sexuella inriktning. Hon överdriver valfriheten, men det är i mitt tycke inte så allvarligt. Då är det värre att hon har underlåtit att utsträcka konsekvenserna av sitt påstående om lesbiskhet till att gälla det övriga hon har att säga om kvinnor i sin bok. Även om det är oklart exakt vilken attityd homosexualitet är (det kan vara många), själva grundtanken att det är fråga om att inta en attityd så klar, att vi inser att det finns en rad intressanta slutsatser om

heterosexualiteten som de Beauvoir har underlåtit att dra.

Verklighetsflykt är inte den mest närliggande faran för en lesbisk kvinna, även om det finns aspekter av verkligheten som hon skulle må bra av att fly från. Det är om något troligare att lesbiska lär sig att ta ansvar för sig själva än att heterosexuella gör det. Frestelsen att utnyttja andra kvinnor för att få uppsättning och stöd är i stället en mer sannolik risk för den lesbiska kvinnan.

Jag kanske inte kan försvara alla dessa påståenden på ett tillfredsställande sätt, men jag ska försöka säga någonting intressant om så många som möjligt, och jag ska börja med de Beauvoirs häpnadsväckande oförmåga att dra konsekvenserna av sin egen ståndpunkt.

Simone de Beauvoirs åsikter om lesbiska kvinnor var revolutionerande 1949, fyra år före Kinsey-rapporten om kvinnor. Efter som American Psychiatric Association strök homosexualitet från listan över mentala störningar 1973, känns hennes ståndpunkt mindre omstörtande för oss. Trots detta är hennes påstående om att en lesbisk kvinna "gör sig själv till lesbisk" fortfarande en radikal åsikt.³ Sedan "gay"-rörelsen startade på artonhundratalet har manliga sexforskare hett diskuterat huruvida det finns en ärftlig grund för homosexualitet eller om den är helt och hållet förvärvad (och har på sista tiden ifrågasatt att det

finns någon sådan motsättning), men de har samstämt konstaterat att det inte är någonting som de homosexuella är ansvariga för. Det sena sextiotalets slogan "Gay is good" banade vägen för ett eget ansvarstagande på den punkten. Det har emellertid inte varit de manliga homosexuella som har slagit in på den vägen, utan de lesbiska radikalfeministerna.

Simone de Beauvoir är inte någon radikalfeminist. Hon är en existentialist som protesterar mot den marxistiska determinismen. Om hon skulle ha utvecklat och befast konsekvenserna av sina åsikter om lesbiskhet till att gälla kvinnor i allmänhet, skulle hon ha blivit tvungen att skriva en betydligt radikalare bok än *Det andra könet*. Den boken var inte avsedd att sätta den heterosexuella båten i gungning, utan tvärtom att stabilisera den. Det hon vill är att visa att "kampen mellan könen" inte är ödesbestämd att fortgå i all evighet och att fundera över vad som krävs för att kampen mellan kvinnor och män ska kunna ersättas av samarbete. Det var bara i förbifarten, genom att betrakta lesbiskheten utifrån den existentiella frågan om det egna ansvaret som hon råkade formulera ovanstående ståndpunkt. Hon såg implikationerna och tog konsekvenserna – för de lesbiskas del.

Heterosexuell attityd?

Oförmågan att dra de rätta analoga slutsatserna om heterosexualiteten är en allvarlig motsägelse i *Det andra könet*. Simone de Beauvoir verkar inte inse att heterosexualiteten också måste vara ett val, om homosexualiteten är det. Eller, för att uttrycka det med hennes egna formuleringar, den måste vara en attityd som varken är fysiologiskt, psykologiskt eller ekonomiskt förutbestämd och som på samma sätt kan bedömas utifrån sin autenticitet. Förutom i kapitlet om lesbiskhet behandlas heterosexualiteten överhuvudtaget inte som något val i *Det andra könet*. Och till och med där behandlas den enbart som en valmöjlighet som den lesbiska kvinnan har avvisat och inte som ett val som den heterosexuella kvinnan har

gjort. I inledningen till *Det andra könet* skriver Simone de Beauvoir:

Skillnaden mellan könen är ett biologiskt faktum, inte resultatet av någonting som har hänt i mänsklighetens historia. Manligt och kvinnligt står mot varandra i ett ursprungligt [originel] *Mitsein*... Paret är en grundläggande enhet med de två halvorna sammannittade... Kvinnan är Den andra i en totalitet där båda delarna är nödvändiga för varandra. (s xix-xx)

"Paret" i det här sammanhanget är helt klart ett heterosexuellt par. Simone de Beauvoir hävdar i Första boken att kvinnans *underordning* under mannen inte har nödvändiggjorts av fysiologiska, psykologiska eller ekonomiska omständigheter. Hon tycks däremot redan från början utgå ifrån att *motsättningen* mellan könen är en direkt konsekvens av den biologiska *skillnaden* mellan könen, med tanke på vad hon säger om det mänskliga medvetandets natur, varvid hon refererar till Hegel:

Med utgångspunkt från Hegel finner vi i själva medvetandet en grundläggande fientlighet mot alla andra medvetanden. Subjektet kan bara framstå genom att motstå- han [obs] definierar sig själv som den väsentliga i motsats till den andra, den oväsentliga, objektet. (s xvii)

Sålunda ställs vi inför den urtidssörja där "kampen mellan könen" kan växa fram.

Det är bara i kapitlet om lesbiskhet som det slår henne att nödvändigheten av två kön för den mänskliga fortplantningen inte kräver en *heterosexuell attityd* för djurets del. Eller, mer konkret uttryckt, det kräver inte att vi strukturerar våra viktiga eller långvariga förhållanden till andra människor utifrån heterosexuella attityder, att vi måste vara "heterosexuellt orienterade".

Men även i det kapitlet utgår hon ifrån att den negativa eller likgiltiga attityden till heterosexualitet hos den lesbiska kvinnan som hon betecknande nog refererar till som "den avvikande" – kräver en särskild förklaring. "Det som måste förklaras hos den avvikande kvinnan [*l'invertie*] är inte den positiva aspekten av valet utan den negativa" (s 407–408). Den heterosexuella kvinnans negativa eller likgiltiga homosexuella attityder beaktas inte och anses långt ifrån

Jeanne Mammen, "Siesta", 1931.

kräva någon förklaring. "Den lesbiska kvinnan utmärks inte av sin dragning till kvinnor utan av det ensartade i denna dragning" (s 408). Trots att "kvinnor alltid har älskat kvinnor" (Stambolian and Marks, 1979:353), lyckas heterosexuella kvinnor ofta undvika att deras lesbiska attityder bestämmer deras sexuella inriktning på något avgörande sätt, och det faller inte de Beauvoir in att fråga sig varför. Under återstoden av *Det andra könet* koncentrerar hon sig på kvinnor vars heterosexuella orientering helt och hållet tas för given. Följden blir att kapitlet om sexuell initiering och moderskap inte diskuterar den lesbiska sexuella initieringen eller det lesbiska moderskapet och att kapitlet om gifta kvinnor inte nämner någonting om lesbiska kvinnor som gifter sig med män.

Det finns en dubbel motsättning i de teser om lesbiska och heterosexuella kvinnor som framförs i *Det andra könet*. För det första anser Simone de Beauvoir, om jag har förstått henne rätt, att alla kvinnor *kan* välja en lesbisk inriktning, även om det bara är somliga som känner sig lockade. Utifrån hennes egen uppfattning om vad det innebär att vara lesbisk, betyder detta att alla kvinnor *kan* avvisa en heterosexuell orientering, fast det bara är somliga som är hågade att göra det. Detta känns oförenligt med påståendet om att det heterosexuella paret är "en grundläggande enhet med de två halvorna sammannitade". Och hur kan det för det andra vara möjligt att kvinnan är en del av ett ursprungligt heterosexuellt *Mitsein* och att Mannen är nödvändig för henne, om den lesbiska orienteringen ibland kan ses

som ett autentiskt val? Att välja en lesbisk inriktning verkar snarare vara att förneka än att påta sig sin situation som en del i ett sådant par.

Ett sätt att lösa problemet är kanske att förneka att lesbiska kvinnor tillhör kvinnokönet. Enligt Marilyn Frye (1983) är det precis vad den fallokratiska kulturen har gjort.⁴ Med de Beauvoirs terminologi skulle man dock bli tvungen att säga att den lesbiska kvinnan *väljer* att inte vara kvinna. Det tycks vara samma sak som att säga att hennes attityd inte är autentisk, att den är "en flykt från situationen" snarare än ett sätt att påta sig den. (S 406) Men de Beauvoir försäkrar i kapitlet om lesbiskhet att det är ett stort misstag av psykoanalytikerna att alltid betrakta en lesbisk inriktning som icke autentisk. (s 406)

Motsättningen mellan könen

Om Simone de Beauvoir hade upptäckt dessa motsägelser skulle hon ha kunnat ifrågasätta Sartres pessimism inför mänskliga relationer på ett helt annat sätt än hon har gjort i *Det andra könet*.⁵ Istället för att likställa *mänskliga* relationer med *heterosexuella* relationer och utgå ifrån att den betydelsefulla¹ Andra parten bör vara en Annan av det motsatta könet, skulle hon ha kunnat angripa Hegels tes om den ursprungliga fientligheten mot andra i det mänskliga medvetandet och ställt frågan om varför könen aldrig *blev* "motsatta." Genom att följa upp sina egna observationer om de följer "de speciella omständigheterna" i lesbiska förhållanden får, skulle hon kanske ha frågat sig om tendensen hos det enskilda medvetandet att *a priori* betrakta ett annat medvetande som ett föremål för fientlighet inte snarare är en *följd* av förtryckande villkor än en förutsättning för deras uppkomst. "De speciella omständigheterna" i lesbiska förhållanden hon kommenterar består av en frånvaro av sociala institutioner och konventioner som sanktionerar och reglerar förhållandet:

Lesbiska förhållanden är inte sanktionerade av en institution eller av sedvänjor och heller inte av konventioner och utmärks därför av en sär-

skild ärlighet. Man och kvinna — även man och hustru — spelar i någon utsträckning roller inför varandra, framförallt kvinnan på vilken mannen alltid ställer vissa krav. (s 419–420)

Samma institutioner och konventioner som är ansvariga för frånvaron av sådan ärlighet i heterosexuella förbindelser kanske också är ansvarig för "motsättningen" mellan könen.

Erkännandet av att institutioner och sedvänjor sätter upp hinder för allvaret och ärligheten i heterosexuella förhållanden borde väcka frågan om hur en kvinnas heterosexuella orientering kan vara autentisk i ett sådant sammanhang. Simone de Beauvoir gör mer än att bara erkänna att sådana hinder finns. Det långa kapitlet "Den förälskade kvinnan" (förälskelsen gäller en man, naturligtvis) dokumenterar frikostigt alla de motsägelser som finns inbyggda i en kvinnas försök att förbli ett subjekt och samtidigt attrahera och behålla en manlig kärlekspartner enligt femininitetens regler. Ändå ställer hon inte frågan om huruvida valet att framhärda med heterosexualiteten under sådana förhållanden är ett autentiskt val. I det här sammanhanget verkar det inte falla henne in att det skulle finnas någon valmöjlighet.

Fritt val?

Det kan i första ögonblicket tyckas naturligt för en feministisk teoretiker att säga att även om den lesbiska kvinnan fritt väljer att bli lesbisk, så väljer inte den heterosexuella kvinnan av egen fri vilja att bli heterosexuell, eftersom heterosexualiteten är obligatorisk — vilket Adrienne Rich (1980) och andra övertygande har dokumenterat — medan lesbiskheten sannerligen inte är det. Men samma kvinna konfronteras dock med båda valen. Är hon fri eller är hon det inte? Den lesbiska kvinnan kan framstå som fri just därför att hennes val är att trotsa konventionen och den heterosexuella kvinnan kan framstå som ofri, eftersom hennes val verkar vara bestämda av densamma. Det obligatoriska i heterosexualiteten innebär emellertid inte att kvinnor är tvungna att välja den. Heterosexualiteten är bara

tvångsmässig i den bemärkelsen att svåra straff utmätts när den förkastas. Man kan välja att leva med många av dessa bestraffningar, lesbiska kvinnor undkommer dem inte. Frågan är om de är så svåra att det heterosexuella alternativet blir det enda ut hårdliga, i vilket fall den lesbiskas "frihet" bara är en "frihet" att vara irrationell, eller kanske hjälttemodig.

Sanningen kan vara att lesbiska kvinnor *väljer att vara fria* från konventionerna, att göra sig relativt autonoma och självbestämmande (de Beauvoir: Hon gör sig lesbisk), medan heterosexuella kvinnor *väljer att låta sig bestämmas* av konventionerna och relativt sett bli mindre autonoma. Om det senare valet är ett icke autentiskt val, kan dock inte avgöras utan att man betraktar arten av de konventioner som hon låter sig bestämmas av.

Föreställningen om att välja att låta sig bestämmas eller inte bestämmas av konventioner och krav från institutioner är oproblematisks i sig. Med det menar jag att jag tror att jag förstår var den innebär. Att välja en lesbisk eller heterosexuell inriktning verkar dock inte lika enkelt. Jag är mindre säker på att jag förstår vad det innebär. Om de Beauvoir har rätt i sitt påstående att homosexualitet är "en attityd som har valts i en viss situation", betvivlar jag att den attityden enbart riktas mot konventioner och institutioner. Men vad är det då för attityd? Och vad innebär det att säga att den är vald?

En del av det obehag man kan känna inför de Beauvoirs ståndpunkt ifråga om det lesbiska valet, kan bero på att hon underlåter att skilja mellan "val" som en *valmöjlighet* (som man kanske eller kanske inte är medveten om) och "val" som *handlingen* att välja mellan dessa möjligheter (vilket förutsätter att man är medveten om dem). Aktivister inom den homosexuella rörelsen har, liksom de heterosexuella feministerna, utan tvekan ofta rätt när de insisterar på att de inte har valt sin sexuella inriktning utan snarare upptäckt att de redan har den. Det erkännandet utesluter naturligtvis inte att andra valmöjligheter existerar, att det fortfarande finns andra (möjliga) val att göra.

Det Simone de Beauvoir talar om är *handlingen*, den aktiva viljeakten, inte bara förekomsten av en valmöjlighet. Det kan förklara hennes oförmåga att göra relevanta analoga jämförelser mellan lesbiska och heterosexuella kvinnor. Eftersom det är lätt för en kvinna att undgå att lockas av en lesbisk valmöjlighet i ett strängt sexistiskt samhälle, men omöjligt att förbli omedveten om heterosexualiteten, är det mer sannolikt att det är den lesbiska kvinnan och inte den heterosexuella som *verkligen har gjort ett val* i fråga om sin sexuella orientering. Samtidigt är det dock också möjligt att den lesbiska kvinnan inte har *valt* den sexuella *inriktning* som hon har utvecklat som en följd av mer konkreta val. Att bekänna sig till en lesbisk inriktning är en annan sak än att bara ha en.

Ett annat slag av obehag inför de Beauvoirs ståndpunkt kan bero på oklarhet i fråga om huruvida den sexuella inriktningen är någonting som kan bli föremål för val. Man kan inta olika attityder *till* sin sexuella inriktning- till exempel skämmas över den eller vara stolt över den – men kan man välja själva inriktningen? En populär syn på den sexuella inriktningen är att det helt enkelt är en fråga om tycke och smak och att tycke och smak inte kan diskuteras och att det därför sannerligen inte går att redovisa det i termer av fritt val. En annan version av sexualmystiken jämför den sexuella inriktningen med höger- och vänsterhänthet, visar på den tioprocentiga förekomsten av både vänsterhänthet och homosexualitet och svårigheten att bryta någondera vanan. Vem vet vad en sådan tanke ska innebära? Det finns heller ingen samstämmighet om ursprunget till höger- och vänsterhänthet . . .

Simone de Beauvoirs sätt att angripa frågan är intressantare. Hon föreslår ett svar som känns rimligt för båda sidor i kontroversen, nämligen att valet, som hon presenterar det, är en *attityd*. Om det handlar om attityder att vara lesbisk (och, på samma sätt, heterosexuell) är det lätt att inse varför det inte finns någon samstämmighet i frågan om det fria valet. Det gör det också möjligt att hävda att de som vidhåller att

Jeanne Mammen, "Maskerad", blyertsteckning.

det är fråga om ett val ligger sanningen närmare än de som menar att det inte är det.

Det skulle krävas ett generösare ordföråd än det som består av det dualistiska "fritt valt" å ena sidan och "ödesbestämt" eller "determinerat" å den andra för att fullödigt beskriva de processer en kvinnas sexuella inriktning genomgår för att bli antingen lesbisk eller heterosexuell. Som Aristoteles insåg (E N III) är inte allt valt, som är frivilligt, och inte allt som är ofrivilligt, *icke* valt. Det område av beteende som man kan vara ansvarig för inkluderar det frivilliga i allmänhet och det valda i synnerhet och kan dessutom inkludera beteende som inte har varit frivilligt, men som skulle ha kunnat vara det om man hade tänkt efter eller varit uppmärksam. Attityder verkar falla inom det här området.

Vad är en attityd?

En attityd är en pose, en ståndpunkt, en hållning, en disposition. Från att ursprungligen ha varit en fackterm inom bildkonsten (enligt Oxford English Dictionary) har det blivit en psykologisk term som refererar till ett helt komplex av beteenden och värderingar. Attityder har liksom känslor föremål, *riktar* sig mot saker (eller människor, situationer och så vidare.) De tenderar också att ha känsloladdningar, det vill säga att vara positiva eller negativa, gynnsamma eller ogynnsamma, för eller emot. Och de brukar ha någon grund, någon bas, som antingen kan bestå av medvetna eller omedvetna bedömningar eller värderingar i förening med intryck och föreställningar som baseras på dessa bedömningar och värderingar. Attitydbakgrundernas kunskapsteoretiska karaktär innebär att attityder ofta kan modifieras genom insikt och förståelse. På grund av attitydernas beteendenaspekt kan också attityder, precis som vanor, överleva de bedömningar på vilka de en gång har baserats. Båda dessa möjligheter åberopas vad gäller sexuell orientering i rapporter om personliga erfarenheter. Attityder löses ibland upp samtidigt som den okunnighet eller felinformation de baserats

på skingras men är ibland märkvärdigt envisa.

Kan man välja en attityd? Vi talar om att utveckla attityder, komma över dem, vägra att komma över dem, uppmuntra och slå ned dem, snubbla in i dem av misstag, plötsligt släppa dem, hålla fast vid dem, inta dem och så vidare. Det mesta av detta är den fria handlingens språk. Det är helt klart att det finns saker vi kan göra för att medverka till uppkomst, modifiering eller eliminering av våra egna attityder och därmed också till uppkomst, modifiering och eliminering av tycke och smak. Om attityderna själva inte direkt är föremål för val, finns dock valet med bland orsakerna till dem, inklusive ett sådant val som att välja att skaffa sig en viss attityd.

Även om attityderna inte är föremål för val finns det ändå mycket i dem som är frivilligt. Ett beteende som manifesterar en attityd är frivilligt, även om uppvisandet av den inte är det (eftersom man till exempel kan vara omedveten om att man har den attityden). Som Elizabeth Telfer (1971) har observerat om vänskap, har man inte på allvar valt den, innan man har *bekräftat det mönster*, som har uppvisats genom de speciella handlingar man har valt att utföra. Vi upptäcker mer ofta våra attityder än vi väljer dem. Ändå har vi en tendens att hålla oss själva ansvariga för dem. Vi bedömer förmodligen lika ofta andra människor utifrån deras attityder som utifrån deras handlingar och vi förväntar oss att människor ska ta ansvar för sina attityder. Om sexuell inriktning är en attityd, är också tanken på att ta ansvar för den egna sexualiteten (Trebilcock, 1983) någonting som ingår i det man allmänt förväntar sig. Att ta ett sådant ansvar kräver att man utvecklar en vana att lägga märke till saker hos sig själv, klarlägger sina egna attityder och bestämmer sig för om de är välgrundade eller inte. Man kan välja att göra eller inte göra allt detta. När valen är gjorda, är det inte säkert att de föreställningar som blir resultatet av dem längre är föremål för kontroll. I den bemärkelsen att attityder baseras på föreställningar utom individens kontroll, tycks attityderna själva vara ofrivilliga.

Jeanne Mammen, "Damernas spelhåla", akvarell 1930.

Även om attityder inte är valda kan de fortfarande bedömas som autentiska eller icke autentiska. De kan vara ärliga eller oärliga, ansvarsmedvetna eller icke ansvarsmedvetna. Det som krävs för en sådan bedömning är att attityderna, *precis som valen*, kan baseras på föreställningar och bedömningar utan att själva vara direkta föremål för val. Det som är viktigt är att vi kan vara ansvariga för dem.

Är homosexualitet en attityd? Vad är den

i så fall för slags attityd? Har den lesbiska kvinnan någon attityd som särskiljer henne från andra? Enligt de Beauvoir utmärks de lesbiska av en viss *heterosexuell* attityd, en negativ attityd mot män. Det är detta de Beauvoir tar fasta på, när hon ska bedöma det autentiska i vissa lesbiska val. Följaktligen visar hon en ganska positiv inställning till en lesbisk kvinna som Gertrude Stein ("tämligen sällsynt", konstaterar hon), som är så säker på sin egen virilitet att hon

bara vill ha män som vänner och arbetskamrater. (Det är knappast rättvist mot Gertrude Stein, vars närmaste vän och arbetskamrat var Alice B Toklas). Och hon ser snett, till och med förskräckt, på dem som bildar egna klubbar och inte bara avvisar männen sexuellt utan också i sitt umgänge (s 422–424). Det enda jag kan göra för att få någon reda i hennes bedömningar i det här fallet, är att anta att hon utgår ifrån att den lesbiska separatisten, till skillnad från Gertrude Stein, baserar sin attityd mot kvinnor på sin negativa attityd mot män, istället för tvärtom. Om man tolkar det så, reduceras separatisten till ett fall av nietscheansk *ressentiment* - sura rönnbär. Simone de Beauvoir anför inget skäl för att detta skulle vara separatisternas motiv, eftersom hon överhuvudtaget inte diskuterar separatisternas attityder till kvinnor. Hur är det med den lesbiska kvinnans *lesbiska* attityder? Hur är det med hennes attityder mot kvinnor?

Lesbiska attityder

För att visa att det inte är den lesbiskas "dragning till kvinnor" som särskiljer henne från andra kvinnor nämner de Beauvoir ett fall som jag skulle vara benägen att bedöma som ett bra exempel på ett icke autentiskt lesbiskt beteende. "Om en kvinna blir besviken på en man", säger hon, "kan det hända att hon i en kvinna söker en älskare som ska ersätta den man som har svikit henne. I *Vagabonde* antydde Collette den trösterika roll som dessa förbjudna njutningar ofta kan spela i kvinnans liv; det finns kvinnor som tillbringar... hela sitt liv med att låta sig tröstas på det sättet" (s 418). Andra använder sig av kvinnliga kärlekspartners för återhämtning tills de är förmögna att handskas med män igen. Det jag uppfattar som "icke autentiskt" i sådana fall är inte det de Beauvoir menar när hon talar om "icke autentiskt", inte den förljugenhet som har med *självbedrägeriet* och oförmågan att ta hand om sig *själv* att skaffa. Det är möjligt att sådan oförmåga också finns med i bilden.⁶

I de här fallen verkar det troligare att

kvinnan, som förmodligen skulle kalla sig "bisexuell", har mycket god kontroll över sin situation, i bemärkelsen att ta ansvar för sitt eget liv. Det som slår mig som "icke autentiskt" i de här fallen handlar om det Aristoteles särskilde som nyttovänskap och njutningsvänskap till skillnad från äkta vänskap (E N VIII). I det sista fallet är det vännen som är "föremålet" för kärleken, i de förra är det nyttan eller njutningen. Aristoteles föregriper Wittgensteins tanke (Wittgenstein, 1958: Del I, styckena 65–67) om en "familjelikhet" mellan saker som med rätta kan nämnas med samma term, men ändå inte har någonting gemensamt, när han säger om nyttovänskap och njutningsvänskap att de båda kallas "vänskap" bara på grund av sin likhet (olika i båda fallen) med äkta vänskap, vilken för det mesta både är till nytta och ger njutning. Någonting liknande är sant om de lesbiska förhållanden som ingår av kvinnor som fortfarande på viktiga sätt är grundläggande heterosexuellt orienterade, eftersom deras attityder är "lesbiska" i den mån att de liknar äkta lesbiska attityder, vilka också normalt inkluderar en mottaglighet för stöd och uppbyggelse från kvinnor.

I fall där det är fråga om tröst/återhämtning är det inte bara fråga om att *kvinnan* är icke autentisk utan om att hennes *lesbiskhet* är icke autentisk. Vad är det de Beauvoir vill säga med att "den lesbiska kvinnans val" måste bedömas utifrån sin autenticitet? Vilket val? Valet av ett visst förhållande? Valet av *kvinnor* som kärlekspartners? Ibland verkar hon inte mena någonting annat än att lesbiska kvinnor är förmögna till exakt samma bristande autenticitet som folk i allmänhet:

Förbindelsen mellan två kvinnor kan, precis som förbindelsen mellan en man och en kvinna, anta många olika former. Den kan baseras på känsla, materiella intressen eller vana, den kan vara prosaisk eller romantisk, den ger utrymme för sadism, masochism, generositet, trofasthet, tillgivenhet, nyckfullhet, egoism, svek. Bland lesbiska finns det både prostituerade och mäniskor med stor kärlek. (s 419)

Och:

Som allt annat mänskligt beteende leder homosexualiteten till låtsaslekar, obalans, besvikelser, lögnar eller blir en källa av berikande upplevelser, i enlighet med det uttryck den får i vardagslivet – grundad på ond tro, lättja och falskhet eller på klarhet, generositet och frihet. (s 424)

I de här kommentarerna behandlas lesbiska förhållanden som vilka mänskliga relationer som helst, inte som specifikt lesbiska; den lesbiska attityden som sådan och valet att bli lesbisk kommenteras inte. Det enda som krävs för att dessa värderingar ska anses riktiga är en viss partner eller ett visst slag av förhållande, inte en sexuell inriktning. Simone de Beauvoir kommer inte närmare en bedömning av vad som verkar vara ett verkligt val att bli lesbisk än i sina kommentarer om de lesbiska separatisterna och där utgår hon helt enkelt ifrån att de är icke autentiska, istället för att se möjligheterna till skapande amazonkraft och lekfullhet.

Det finns faktiskt en del ganska tydliga och karakteristiska lesbiska attityder, som skulle vara intressanta att diskutera utifrån de frestelser och de möjligheter de erbjuder. Under mina studier av lesbiska miljöer framförallt i västerlandet, har jag lagt märke till tre slag av attityder. En representeras av amazonen, som ofta är kraftfull, kompetent och ekonomiskt oberoende. En annan är den "sappfiska" kvinnan, som är poetisk och sensuell och ofta betydligt äldre eller yngre än sin partner.

Den tredje visar upp ett mönster av romantisk vänskap, som ofta är mycket passionerat och erotiskt, som de sappfiska attityderna, men samtidigt slitstarkt och inte nödvändigtvis fysiskt.⁸ Studiet av kvinnoälskande kvinnor i andra kulturer kommer utan tvekan att avslöja fler mönster. Likheterna mellan attityder som ovan antyder möjligheten till en analys av föreställningen om den lesbiska attityden utifrån en wittgensteinsk "familjelikhet". En sådan analysmetod verkar också lämplig för Adrienne Richs förslag om ett " lesbiskt kontinuum", vilket tar fasta på lesbiska attityder hos kvinnor vars allmänna sexuella orientering inte är särskilt lesbisk (Rich, 1980).

En av konsekvenserna av åsikten att lesbiskhet skulle vara en fråga om attityd blir att lesbiska kvinnor inte är ett eget släkte, och av samma skäl är då inte heterosexuella det heller. Den insikten om de lesbiska är kanske Simone de Beauvoirs värdefullaste bidrag i frågan.

Översättning: Annika Preis

NOTER

- 1 Sidhänvisningarna hänför sig genomgående till *The Second Sex*, övers av H M Parshley, Modern Library, NY 1969. (Red anmärkn: då kapitlet om lesbiskhet saknas i den svenska översättningen av *Le deuxième sexe*, har vi behållit artikelförfattarens sidhänvisningar).
- 2 I den engelska översättningen har Parshley översatt *l'assumer* med "accepting it", vilket inte är samma sak.
- 3 Parshley översätter "*la femme qui se fait lesbienne*" med "the woman who turns lesbian" (Beauvoir 1969: 419).
- 4 Se hennes senaste essä "To See and Be Seen: The Politics of Reality" för analyser av motsättningar i den sexistiska definitionen av "lesbian".
- 5 Sartre (1956) konstaterade i avdelningen "Konkreta relationer till andra" att människor i ett förhållande är dömda att alternera mellan sadism och masochism.
- 6 Se till exempel Ulmschneider "Bisexualitet" (Myron and Bunch, 1975: 85–88) för en diskussion om denna kombination av exploatering och oförmåga att ta ansvar.
- 7 Se Elaine Marks, "Lesbian intertextuality" (Stambolian and Marks, 1979: 353–577) för diskussion om amazontyper och sappfiska typer i den franska lesbiska litteraturen.
- 8 Se Faderman (1981) om sjutton- och artonhundratalsens romantiska vänskap, i och utanför litteraturen, främst i England och USA.

LITTERATUR

- Aristoteles, *The Nicomachean Ethics*, övers WD Ross, Oxford Univ Press 1925 (orig:s titel, *Ethica nikomacheia*, sv övers *Den nikomachiska etiken*, Sthlm 1967).
- de Beauvoir Simone, *The Second Sex*, övers, HM Parshley, Modern Library, NY 1969. (orig:s titel, *Le deuxième sexe*, Paris 1949, sv övers *Det andra könet*, Geber, Sthlm 1973).

- Faderman, Lillian, *Surpassing the Love of Men: Romantic Friendship and Love between Women from the Renaissance to the Present*, Morrow, New York 1981.
- Frye Marilyn, *The Politics of Reality: Essays in Feminist Theory*, The Crossing Press, Trumansberg, NY 1983.
- Myron, Nancy och Bunch Charlotte, red, *Lesbianism and the Women's Movement*, Diana Press, Baltimore, 1975.
- Rich Adrienne, "Compulsory heterosexuality and lesbian existence", *Signs: Journal of Women in Culture and Society* 5 (4): 631–660.
- Sartre Jean-Paul, *Being and Nothingness*, övers Hazel Barnes, Philosophical Library, NY 1956. (orig:s titel, *L'être et le néant*, Essai d'ontologie phénoménologique, Paris 1943).
- Stambolian George och Marks Elaine, *Homosexualities and French Literature: Cultural Contexts/Critical Texts*, Cornell University Press, Ithaca, N Y 1979.
- Telfer Elizabeth, "Friendship". *Aristotelian Society, Proceedings* 71:223–241, 1971.
- Trebilcot Joyce, *Taking Responsibility for Sexuality*, Acacia Books, Berkely 1983.
- Wittgenstein Ludwig, *Philosophical Investigations*, övers GEM Anscombe, Blackwell, Oxford 1958 (orig:s titel, *Philosophische Untersuchungen*, Oxford 1953, sv övers *Filosofiska undersökningar*, Sthlm 1978).

This article was originally published in *Women's Studies International Forum*, Vol 8, No 3, pp. 209–214, 1985.

Claudia Card
Department of Philosophy
University of Wisconsin
Madison, Wisconsin 53706
USA